

**SÜRELİDİR**

**T.C.  
DEVLET BAKANLIĞI**

**SAYI : B.02.0.007.00/1559**  
**KONU : Yazılı Soru Önergeleri**

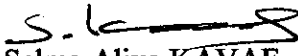
7/11005  
7/11006  
7/11007  
17.12.2009 7/11008  
7/11009  
7/11010  
7/11011

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI  
GENEL SEKRETERLİĞİNE**

**İLGİ:** Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterliği Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı'nın 03.12.2009 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-17585 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Bakanlığımıza gönderilen Adana Milletvekili Sayın Nevin Gaye ERBATUR (6 Adet) ve Şırnak Milletvekili Sevaahir BAYINDIR'a ait Yazılı Soru Önergeleri hakkındaki bilgileri içeren cevaplar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

  
**Selma Aliye KAVAF**  
Devlet Bakanı

**Dağıtım:**

**Gereği :**

- TBMM Bşk.Genel Sekreterliği  
(Kanunlar ve Kararlar Dai.Bşk.)  
Ek: 7 Yazı (2'şer Nüsha)

**Bilgi :**

- Başbakanlık  
(Kan.ve Kar.Gen.Müd.)  
Ek: 7 Yazı

**ADANA MİLLETVEKİLİ SAYIN NEVİN GAYE ERBATUR'UN  
7/11007 ESAS NOLU YAZILI SORU ÖNERGESİ CEVABIDIR**

Bilindiği üzere, ülkemizde kız çocuklarının erken yaşta evlendirilme oranı artmaktadır. Genelde kendi rızası olmadan, özgür iradesinin dışında, aile baskısıyla zorla yapılan bu evlilikler kız çocuklarına yönelik bir şiddet oluşturma yanında, çocuğun eğitim hakkı, sağlıklı yaşama hakkı, üretime katılma yani çalışma hakkı da elinden alınıyor. Genelde yasal olmayan bu evliliklerde, kız çocukları bireyin medeni nikâhla kazanacağı haklardan mahrum kalmakta ve mağdur olmaktadır. Sonuç olarak, Birleşmiş Milletler' in de "modern kölelik" olarak değerlendirildiği erken evlilikler kadının statüsünün düşmesine ve daha yoğun cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmasına yol açmaktadır. Bu çerçevede;

**SORULAR:**

- 1) Bakanlığınızca, çocuk hakları ihlali olan erken evliliklerle mücadele etmek için çalışma yapılmakta mıdır?
- 2) Yapılıyorsa, bu çalışmalar nelerdir ve hangi aşamadadır? Kamuoyuyla paylaşılması düşünülmekte midir?
- 3) Ülkemizde erken evliliklerin durumuna yönelik bir istatistikî veri var mıdır?

**CEVAPLAR :**

**Konuya ilişkin olarak Bakanlığımıza bağlı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce verilen cevaba göre;**

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce koruyucu önleyici, eğitici geliştirici sosyal hizmetler toplum merkezleri ve aile danışma merkezlerinde sunulmaktadır. Bu hizmet bölgelerindeki kişi ve ailelerin yaşamlarını daha sağlıklı sürdürmelerine, daha iyi yaşam koşullarına ulaşmalarına yardımcı olacak bilgi ve beceriler kazandırmak üzere pek çok paket program uygulanmaktadır.

Özellikle sosyal hizmetler açısından korunmaya muhtaç konuma gelme riski taşıyan kişi ve ailelere öncelik verilerek ebeveyn ve kadın eğitim programları kapsamında çocuk haklarının korunması, anne ve baba eğitimi verilmekte olup, 0-6 Yaş Benim Ailem Aile Eğitim Programı, 7-19 Yaş Aile Eğitim Programı, Baba Destek Programı, Anne Çocuk Eğitim Programı, kadın ve genç kızların eğitim için Kadının İnsan Hakları Eğitim Programları uygulanmaktadır. Toplum Merkezleri ve Aile Danışma Merkezleri aracılığı ile tüm halka yönelik duyurular yapılmaktadır.

**Konuya ilişkin olarak Bakanlığımıza bağlı Aile ve Sosyal Araştırmalar.b. Genel Müdürlüğünce verilen cevaba göre;**

Evlenmenin yaygın olduğu ülkemizde, ilk evlenme yaşı önemli bir demografik göstergedir. **Erken evlilik olgusu**, kadının yaşam kalitesinin yükseltilmesinde önemli olan faktörlerden eğitim, istihdam ve sağlık gibi kriterleri önemli ölçüde etkilemektedir.

Ülke kalkınmasında önemli bir yeri olan kadınlarla ilgili iyileştirici politikalar ve stratejik planlar da bu konu özellikle üzerinde durulmayı gerektirmektedir.

Nüfusbilimciler 16-19 yaş aralığını ya da 20 yaşına kadar yapılan evlilikleri erken evlilik olarak kabul etmektedirler. Erken evliliklerin görüldüğü toplumlarda birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında fiziksel sağlık ve psikolojik sağlık gelmektedir. Ülkemizde erken evlilik toplumun bazı kesimlerinde (coğrafik bölgeler itibariyle), olağan karşılanan norm, gelenek, görenek ve sosyo-kültürel olarak kabul görmüştür. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kız çocuklarının eğitime katılımının düşük olması da bu yapının ana dinamiklerinden biridir. Bu bölgelerde erken evlilikler sosyokültürel bir özelliktir. Gerek erkek gerekse kadınların fizyolojik, bilişsel, psikososyal ve sosyokültürel açıdan gelişimlerine ve hayata katılımda hazır oluş biçimlerine bakılmadan erken evlilikler gerçekleştirilebilmektedir. Erken evliliklerin erken gebelik ve erken doğumları beraberinde getirmesi sadece bireyi, aileyi değil tüm toplumu etkileyen önemli sorunlara neden olmayı da beraberinde getirmektedir.

BM Genel Kurulunun 'Kadınlar 2000: Yirmi Birinci Yüzyılda cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış' başlıklı 23. özel oturumu sonuç dokümanında tanımlanan suçlar da dahil olmak üzere, Kadınlara Karşı Her Çeşit Şiddetin Ortadan Kaldırılması kapsamında "Zorla ve erken evlilik (early and forced marriages)" gibi zararlı geleneksel uygulamaların, ortadan kaldırılması çağırısı yinelenerek zorla ve erken yaş evlilikleri konusundaki hassasiyet dile getirilmektedir.

Kız çocuklarının erken yaşta zorla evlendirilmeleri kadınların toplumdaki eşitsiz konumunu pekiştirmekte, şiddete karşı zayıf hâle getirmektedir. Erken yaşta evlilik olgusu bir çocuk hakları ihlali ve çocuk istismarı sorunudur. Çocuğa yönelik şiddettir ve toplumsal bir halk sağlığı sorunudur. Küçük yaşta aile ve gelenek baskısıyla evlendirilen kız çocukların ruh ve beden sağlığı olumsuz etkilenmekte; ev, iş ve çocuk bakımı gibi sorumluluklar kızları ezmekte ve ayrıca eğitim olanaklarının engellenmesi sonucunu doğurmaktadır.

Medeni Kanun'un 124. maddesinde de belirtildiği gibi "Ülkemizde resmi evlenme yaşı 17'dir. Erkek veya kadın 17 yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir." Bu yasal düzenlemeye karşın ülkemizde 17 yaşından küçük yaşlarda da (özellikle kızlar için) evlilikler yapıldığı da bir gerçektir.

Dünyadaki verilere bakıldığında erken yaşta yapılan evliliklerin daha çok doğu kültürlerinde ve gelişmekte olan toplumlarda yaygın biçimde gözlemlendiği görülebilir. Birleşmiş Milletler'in verilerine göre Mali, Hindistan, Etiyopya, Bangladeş'te kız çocuklarının % 40'ı 15 yaşından önce evlenmektedir. Bu ülkelerde de erkekler arasında erken yaşta evlenme oranları kızlara göre daha az yaygındır (Center for Research on Environment, Health, and Population Activities Reports 2005).

Ülkenin az gelişmiş yörelerinde yaşam kalitesinin ve eğitim düzeyinin düşüklüğü ile kadınların doğurganlıkları nedeniyle sağlık konularında erkeklere

oranla daha fazla ihtiyaç içinde olmaları bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Kız çocuklarının erken yaşlarda evlendirilmeleri problemlı adölesan doğumlarına neden olmaktadır. Adölesan doğumlar, çoğunlukla yüksek doğurganlık, yüksek bebek ve anne ölümleri, sağlıksız ve istenmeyen sayıda çocuklar şeklinde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Kadınların adölesan dönemde anne olmasının kadının eğitime devam edememesi, yani eğitim yaşamlarının engellenmesi, istihdamdan yararlanamama gibi sosyal sonuçları da bulunmaktadır (TNSA, 2003).

Toplumumuzda erken evliliğin ve doğurganlıkla ilişkilendirilmesinde ülke genelindeki temel verilerin analiz edildiği 2003 yılı Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'nda (2008 araştırmasının verileri henüz açıklanmamıştır), bu konuda bölgeler arasında ilk anne olma yaşı farklılıkları da yüksek doğurganlık hızı ile birlikte dikkat çekmektedir (Tablo 1). Doğurganlık hızı kimi bölgelerde, özellikle Türkiye ortalaması üzerinde istenmeyen gebeliklerin artmasına; dolayısıyla anne sağlığı için riskli olan düşüklerin yaygınlaşmasına yol açmaktadır. İstenmeyen gebeliklerin oluşması durumunda, kadınlar ya istemedikleri halde bu çocuğu doğurmakta ya da düşük yapmaktadırlar.

**Tablo 1. Ortanca İlk Evlenme ve İlk Doğum Yaşları ve Doğurganlık Hızları**

|                        | <b>Kadınlarda<br/>Ortanca İlk<br/>Evlenme<br/>Yaşı<br/>(25-49 yaş)</b> | <b>Ortanca İlk<br/>Annelik<br/>Yaşı<br/>(25-49 yaş)</b> | <b>Toplam<br/>Doğurganlık<br/>Hızı</b> | <b>Toplam<br/>İstenen<br/>Doğurganlık<br/>Hızı</b> |
|------------------------|------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|----------------------------------------|----------------------------------------------------|
| <b>Yerleşim Yeri</b>   |                                                                        |                                                         |                                        |                                                    |
| Kent                   | 20.0                                                                   | 22.1                                                    | 2.1                                    | 1.5                                                |
| Kır                    | 19.0                                                                   | 21.1                                                    | 2.7                                    | 2.6                                                |
| <b>Bölge</b>           |                                                                        |                                                         |                                        |                                                    |
| Batı                   | 20.0                                                                   | 22.2                                                    | 2.0                                    | 1.7                                                |
| Güney                  | 21.0                                                                   | 22.4                                                    | 2.6                                    | 1.9                                                |
| Orta                   | 20.0                                                                   | 21.2                                                    | 2.6                                    | 2.0                                                |
| Kuzey                  | 20.0                                                                   | 22.2                                                    | 2.7                                    | 1.9                                                |
| Doğu                   | 19.0                                                                   | 20.8                                                    | 4.2                                    | 2.7                                                |
| <b>Eğitim</b>          |                                                                        |                                                         |                                        |                                                    |
| Eğitimi Yok            | 18.0                                                                   | 20.1                                                    | 3.7                                    | 2.4                                                |
| İlköğretim1.<br>kademe | 19.4                                                                   | 20.2                                                    | 2.4                                    | 1.9                                                |
| İlköğretim2.<br>kademe | 21.7                                                                   | 22.3                                                    | 1.8                                    | 1.0                                                |
| <b>Toplam</b>          | 20.0                                                                   | 21.8                                                    | 1.6                                    | 2.2                                                |

**Kaynak:** TNSA 2003.

TNSA 1998 ile 2003 verileri kıyaslandığında, erken evlenme ve doğurganlığa ait oranlarda belli bir oransal düşüş kaydedildiği görülmektedir.

Ülkemizde erken evliliklere ilişkin istatistiki veriler toplumsal yapımız hakkında birçok ipucu vermektedir. Ülkemizde ortalama ilk evlenme yaşı konusunda, Tablo 1'den anlaşılabileceği üzere 2006 yılında kadınlarda ilk evlenme yaşı ortalaması 22.8, erkeklerde ise 26.1'dir. Ortalamanın altında kalan bölgeler erken evliliklerin daha çok cereyan ettiği bölgelerdir.

**Tablo 2. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasında Ortalama İlk Evlenme Yaşı**

|                       | <u>Erkek</u> | <u>Kadın</u> |
|-----------------------|--------------|--------------|
| <b>Türkiye Geneli</b> | <b>26,1</b>  | <b>22,8</b>  |
| İstanbul              | 26,8         | 23,6         |
| Batı Marmara          | 25,7         | 22,4         |
| Ege                   | 25,8         | 22,5         |
| Doğu Marmara          | 26,1         | 22,8         |
| Batı Anadolu          | 25,6         | 22,7         |
| Akdeniz               | 26,4         | 23,0         |
| Orta Anadolu          | 24,9         | 21,6         |
| Batı Karadeniz        | 25,0         | 22,0         |
| Doğu Karadeniz        | 26,2         | 22,6         |
| Kuzeydoğu Anadolu     | 26,9         | 22,9         |
| Ortadoğu Anadolu      | 26,4         | 23,0         |
| Güneydoğu Anadolu     | 26,3         | 23,2         |

Kaynak: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, MERNİS, 2006

Ülkemizde erken evlilik yaş grubunu temsil eden 16–19 yaş grubunda evlenmeler erkek nüfusla kıyaslandığında kadın nüfusun daha yüksek oranda olduğu göze çarpmaktadır. Ülkemizde 2006 yılında yaş grubuna göre evlenme istatistikleri incelendiğinde, toplam evlenen erkek nüfus içerisinde 16–19 yaş grubunu oluşturanlar yüzde 2,9 iken, bu oran kızlarda yüzde 25'e çıkmaktadır. Bu verilere göre ülkemizde erken evlilik olgusu sosyo-kültürel açıdan bir realite olarak halen yaşanmaktadır (TÜİK).

**2006 yılında Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ile TÜİK'in birlikte yaptığı Türk Aile Yapısı Araştırması araştırmasında 12.206 haneye gidilmiş, 18 ve yukarı yaştaki 24.647 kişiyle görüşülmüş ve 48.238 kişinin bilgisi alınmıştır.** Türkiye genelini temsil eden bir örnekleme gerçekleştirilen Türk Aile Yapısı Araştırması'nda hiç evlenmeyenlerin dışında herkese (21.684 kişi) sorulan "İlk evlenme yaşıınız?" sorusundan alınan cevaplara göre örneklemin yüzde 22'sinin 18 yaşın altında evlendiği tespit edilmiştir. Örneklemin yarısından fazlası (%58) 18-24 yaşları arasında evlenmiştir. 35-39 yaşları arasında evlenenler ise oldukça düşük bir orandadır (%1). Tablo 3'te görüldüğü gibi ülkemizde evliliklerin büyük çoğunluğu (% 74) 18-29 yaşları arasında gerçekleşmektedir.

**Tablo 3: Yaş Gruplarına Göre İlk Evlenme Yaşı Dağılımı**

| İlk Evlenme Yaşı | Sayı         | Yüzde        |
|------------------|--------------|--------------|
| -18              | 4816         | 22.2         |
| 18-24            | 12618        | 58.2         |
| 25-29            | 3359         | 15.5         |
| 30-34            | 632          | 2.9          |
| 35-39            | 259          | 1.2          |
| <b>Toplam</b>    | <b>21684</b> | <b>100.0</b> |

TNSA 2003 sonuçlarına göre de çok erken yaşta yapılan evliliklerde belirgin bir azalma olduğu görülmektedir. Örneğin, 15 yaşında evlenmiş kadınların oranı, 45-49 yaş grubundaki kadınlar arasında yüzde 8 iken, 20-24 yaş grubundaki kadınlar arasında sadece yüzde 2'dir.

**Tablo 4 : Halen Evli Bireylerin Yaş Gruplarına Göre İlk Evlenme Yaşları**

| İlk Evlenme Yaşı |             | Yaş Grupları |       |       |       |       |       | Topla<br>m |
|------------------|-------------|--------------|-------|-------|-------|-------|-------|------------|
|                  |             | 18-24        | 25-34 | 35-44 | 45-54 | 55-64 | 65+   |            |
| <b>-18</b>       | <b>Sayı</b> | 244          | 710   | 831   | 808   | 659   | 495   | 3747       |
|                  | <b>%</b>    | 24,3         | 15,8  | 16,6  | 20,8  | 26,2  | 25,2  | 19,9       |
| <b>18-24</b>     | <b>Sayı</b> | 753          | 2800  | 2954  | 2272  | 1413  | 1087  | 11279      |
|                  | <b>%</b>    | 75,1         | 62,4  | 58,9  | 58,5  | 56,2  | 55,3  | 59,8       |
| <b>25-29</b>     | <b>Sayı</b> | 6            | 888   | 937   | 610   | 341   | 292   | 3074       |
|                  | <b>%</b>    | ,6           | 19,8  | 18,7  | 15,7  | 13,6  | 14,9  | 16,3       |
| <b>30-34</b>     | <b>Sayı</b> | 0            | 86    | 233   | 129   | 69    | 60    | 577        |
|                  | <b>%</b>    | ,0           | 1,9   | 4,6   | 3,3   | 2,7   | 3,1   | 3,1        |
| <b>35-39</b>     | <b>Sayı</b> | 0            | 1     | 57    | 65    | 32    | 31    | 186        |
|                  | <b>%</b>    | ,0           | ,0    | 1,1   | 1,7   | 1,3   | 1,6   | 1,0        |
| <b>Toplam</b>    | <b>Sayı</b> | 1003         | 4485  | 5012  | 3884  | 2514  | 1965  | 18863      |
|                  |             | 100,0        | 100,0 | 100,0 | 100,0 | 100,0 | 100,0 | 100,0      |

Halen evli bireylerin şu andaki yaşları ile ilk evlenme yaşları arasındaki ilişkiye bakıldığında halen 18-24 yaşları arasında olanların sadece yüzde 24'ünün ilk evlenme yaşı 18 yaşın altında olduğu (Bu bulgu TÜİK ve MERNİS'in 2006 sonuçlarıyla paraleldir), yüzde 75'inin ise 18-24 yaşları arasında evlendikleri görülmektedir. Genelde ilk evlenme yaşında eğilimin 18-24 yaşları olduğu bilinmektedir. Bu araştırmada da halen evli bireylerin (18863 kişi) yüzde 60'ının 18-24 yaşları arasında evlendikleri tespit edilmiştir.

**Tablo 5 : Cinsiyete Göre İlk Evlenme Yaşı**

| İlk Evlenme Yaşı |      | Cinsiyet |       | Toplam |
|------------------|------|----------|-------|--------|
|                  |      | Erkek    | Kadın |        |
| -18              | Sayı | 682      | 3832  | 4514   |
|                  | %    | 7.6      | 32.6  | 21.8   |
| 18-24            | Sayı | 5290     | 6868  | 12158  |
|                  | %    | 59.0     | 58.5  | 58.7   |
| 25-29            | Sayı | 2399     | 826   | 3225   |
|                  | %    | 26.7     | 7.0   | 15.6   |
| 30-34            | Sayı | 456      | 149   | 605    |
|                  | %    | 5.1      | 1.3   | 2.9    |
| 35-39            | Sayı | 143      | 66    | 209    |
|                  | %    | 1.6      | .6    | 1.0    |
| Toplam           | Sayı | 8970     | 11741 | 20711  |

Cinsiyete göre ilk evlenme yaşına bakıldığında erkeklerde 18 yaş altında evlenme oranı kadınlara göre oldukça düşüktür (erkeklerde %8, kadınlarda %33). Bu da ülkemizde genel görünüm itibariyle kadınların erkeklerden daha küçük yaşta evlendikleri ve evlilik birliğinde genelde kadınların eşlerinden daha küçük yaşta oldukları gerçeğini ortaya koymaktadır.

**Türk Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre** genelde evliliklerin **18-24 yaş** arasında yapıldığı tespit edilmiştir. Cinsiyete göre dağılıma bakıldığında da bu yaş grubunda yapılan evliliklerin oranının hem fazla hem de her iki cinsten de birbirine yakın oranlarda olduğu görülmektedir (erkeklerde %59, kadınlarda %58.5).

Erkeklerin yüzde 27'si 25-29 yaşları arasında evlenirken, kadınların sadece yüzde 7'sinin bu yaş grubunda evlendiğine ilişkin sonuç kadınların erkeklerle oranla daha erken yaşlarda evlendiğinin bir kanıtıdır. Hem kadınlarda hem de erkeklerde ilk evlenme yaşı daha ileri yaş gruplarına fazla kaymamaktadır. Araştırma örnekleminde kadınların sadece yüzde 1.9'u, erkeklerin ise yüzde 6.7'si 30 yaşında sonra evlenmektedir. Bu durum, ülkemizde yıllar itibariyle ilk evlenme yaşının yükselme eğiliminde olmakla birlikte yine de evliliklerin çoğunun yirmili yaşlarda gerçekleştiğini göstermektedir.

**Tablo 6: Eğitim Durumuna Göre İlk Evlenme Yaşı**

| İLK EVLENME YASI |      | EĞİTİM DURUMU    |                               |                |                            |                    |                           | Toplam |
|------------------|------|------------------|-------------------------------|----------------|----------------------------|--------------------|---------------------------|--------|
|                  |      | Okur-Yazar Değil | Okur-Yazar Hiç Okula Gitmeyen | İlkokul Mezunu | İlköğretim-ortaokul mezunu | Lise dengli mezunu | Üniversite ve lisans üstü |        |
| -18              | Sayı | 1622             | 455                           | 2107           | 219                        | 101                | 10                        | 4514   |
|                  | %    | 46.8             | 31.6                          | 20.3           | 12.7                       | 4.2                | .8                        | 21.8   |
| 18-24            | Sayı | 1623             | 806                           | 6640           | 1093                       | 1480               | 516                       | 12158  |
|                  | %    | 46.8             | 56.1                          | 63.8           | 63.4                       | 61.5               | 40.6                      | 58.7   |
| 25-29            | Sayı | 156              | 143                           | 1336           | 346                        | 683                | 561                       | 3225   |
|                  | %    | 4.5              | 9.9                           | 12.8           | 20.1                       | 28.4               | 44.1                      | 15.6   |
| 30-34            | Sayı | 41               | 22                            | 239            | 49                         | 113                | 141                       | 605    |
|                  | %    | 1.2              | 1.5                           | 2.3            | 2.8                        | 4.7                | 11.1                      | 2.9    |
| 35-39            | Sayı | 26               | 12                            | 80             | 18                         | 30                 | 43                        | 209    |
|                  | %    | .7               | .8                            | .8             | 1.0                        | 1.2                | 3.4                       | 1.0    |
| Toplam           | Sayı | 3468             | 1438                          | 10402          | 1725                       | 2407               | 1271                      | 20711  |

**Türk Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre** okur-yazar olmayanların hemen hemen yarısı (%47) 18 yaş altında evlilik yapmıştır. Okur-yazar olup hiç okula gitmeyenlerin ise yine büyük bir kısmı 18 yaş altında evlenmiştir (%32). Beklenildiği gibi üniversite ve lisansüstü eğitim yapanların ise sadece binde 8'i 18 yaş altında evlilik yapmıştır.

Okur-yazar olmayanların diğer yarısı da 18-24 yaşları arasında evlenmiştir (%47). Bu durumda ülkemizde okur-yazar olmayanların ile hemen hemen tamamı 24 yaşına kadar evlenmişlerdir (yüzde 94). Okur yazar olup hiç okula gitmeyenler arasında 20-24 yaşları arasında evlenenlerin oranı ise yüzde 56'dır.

Üniversite ve yüksek lisans düzeyinde eğitim görenlerin yüzde 41'i 18-24, yüzde 44'ü 25-29, yüzde 11'i 30-34 yaşları arasında evlenmektedirler. Yüksek düzeyde eğitilmişlerin sadece yüzde 3'ü 35-39 yaşları arasında evlenmişlerdir.

Tablo 6'da görüldüğü gibi eğitim düzeyi yükseldikçe erken evlilik yapma oranı düşmektedir. Diğer bir deyişle eğitim, bekar olarak geçirilen yılları artırıcı bir faktör görevini üstlenmektedir. TNSA 2003'ün sonuçlarına göre ortalama ilk evlilik yaşında kuşaklar arasında görülen bu artış, ne var ki daha az eğitilmiş kadınlarda, eğitilmiş kadınlarda görüldüğü kadar büyük bir artış değildir. Eğitim kategorileri içerisinde kadınların araştırma sırasındaki yaşları ve ilk evlilik yaşları arasındaki ilişki tekbiçimli bir yapı göstermemektedir. İlkokul veya daha fazla eğitimi olan kadınlar ele alındığında daha yaşlı kuşaktan daha genç kuşağa doğru ortalama ilk evlilik yaşında bir artış olduğu görülmektedir (TNSA, 2003).

**Tablo 7: Yerleşim Yerine Göre İlk Evlenme Yaşı**

| İlk Evlenme Yaşı |           | Yerleşim Yeri |              | Toplam        |
|------------------|-----------|---------------|--------------|---------------|
|                  |           | KENT          | KIR          |               |
| -18              | Sayı<br>% | 2206<br>18.7  | 2308<br>25.9 | 4514<br>21.8  |
| 18-24            | Sayı<br>% | 6966<br>59.1  | 5192<br>58.2 | 12158<br>58.7 |
| 25-29            | Sayı<br>% | 2092<br>17.7  | 1133<br>12.7 | 3225<br>15.6  |
| 30-34            | Sayı<br>% | 392<br>3.3    | 213<br>2.4   | 605<br>2.9%   |
| 35-39            | Sayı<br>% | 130<br>1.1    | 79<br>.9     | 209<br>1.0    |
| Toplam           | Sayı      | 11786         | 8925         | 20711         |

$\chi^2=220.727$  df=4 p=.000 p<.05

**Türk Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre** Türkiye genelinde ilk evlenme yaşı olarak 18-24 yaş arası tercih edildiğinden yerleşim yerine göre de bu yaş grubunda bir farklılık görülmemektedir. Kentte bu yaş grubunda evlenenlerin oranı %59 kırdaki da benzer şekilde %58 dir. Kentte 18 yaş altı evlenenlerin oranı %19 iken kırdaki beklenildiği üzere bu oran biraz daha artarak %26ya ulaşmaktadır. Kentte ve kırdaki paralel bir şekilde 25 yaş üstü evlilik yapanların oranı düşmektedir.

**Türk Aile Yapısı Araştırmasında** araştırmaya katılanlara (24647 kişi) "Sizce erkek ve kadın için en uygun ilk evlenme yaşı hangi aralıkta olmalıdır?" şeklinde bir tutum sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplara göre örneklemin yüzde 14'ü kadınlar için ideal evlenme yaşının 15-19 yaş grubu arasında olduğunu belirtirken aynı yaş grubunu erkekler için ideal ilk evlenme yaşı olarak belirtenlerin oranı yüzde 2.8'dir. Örneklemin yüzde 62 ile büyük bir çoğunluğu kadınlar için uygun yaş aralığının 20-24 yaş grubu olduğunu belirtmektedir. Erkekler için uygun ilk evlenme yaşının 20-24 yaş aralığında olduğunu belirtenlerin oranı ise yüzde 41'dir.

**Tablo 8: Kadın Ve Erkek İçin Uygun İlk Evlenme Yaşı**

| YAŞ GRUPLARI |      | Kadın | Erkek |
|--------------|------|-------|-------|
| 15-19        | Sayı | 3518  | 682   |
|              | %    | 14.3  | 2,8   |
| 20-24        | Sayı | 15277 | 10034 |
|              | %    | 62,0  | 40,7  |
| 25-29        | Sayı | 5464  | 11617 |
|              | %    | 22,2  | 47,1  |
| 30-34        | Sayı | 355   | 2191  |
|              | %    | 1.4   | 8.9   |

|        |      |       |       |
|--------|------|-------|-------|
| 35-39  | Sayı | 23    | 111   |
|        | %    | .1    | .5    |
| 40-44  | Sayı | 2     | 5     |
|        | %    | .0    | .0    |
| 45+    | Sayı | 8     | 7     |
|        | %    | .0    | .0    |
| Toplam | Sayı | 24647 | 24647 |
|        | %    | 100.0 | 100.0 |

Uygun ilk evlenme yaşı ile ilgili bulgular ülkemizde genel bir değer yargısı olarak kabul gören kadınların erkeklere göre daha erken yaşta evlenebileceği düşüncesini desteklemektedir.

Ülkemizde erken evlilikler konusunda erken yaşta evlenen kadınların erken yaşta evlenmeyi nasıl algıladıklarını ve anlamlandırdıklarını belirlemek ve erken yaşta evliliğin genç kadın üzerindeki etkilerini ortaya koyabilmek amacıyla yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, bu tür evliliklerde kadınların evlilik kararının alınmasından başlayan süreçten, ev düzeninin sağlanması, çocuk bakımı ve yetiştirilmesi, aile üyeleri ve akrabalarla ilişkilerin düzenlenmesi gibi aile yapısını oluşturan her süreçte çoğunlukla karar mekanizmalarını dışında kaldıkları ve kendilerini "güçsüz" hissettikleridir. Bu durumun pek çok nedeni olabilir. Ancak erken yaşta evlenmenin bu noktada çok önemli bir etken olduğunu vurgulamak gereklidir. Adolesan dönemde, birey kendine özgü kimliği henüz geliştirememiş ve belli bir olgunluk kazanamamışken, evlilik pek çok sorumlulukla karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır.

**Sonuç olarak,** Erken evliliklerin birtakım toplumsal risklerinin olduğu bilinmektedir. Bu konuda halkın bilinçlendirilmesi, bu olguya farkındalığın artırılması için gereken politikaların geliştirilmesi önemlidir. Öncelikle risklerin ayrıntılı bir biçimde ortaya konması gerekmektedir.

**Toplum açısından;** Erken evlenmelerin erken çocuk sahibi olma ile sonuçlanması kaçınılmazdır. Erken evlenmeler kadının doğurganlık dönemini uzattığından bu durum ülkenin nüfus artış hızında etkili olmaktadır. Evlenme yaşı küçüldükçe kadının doğurganlık dönemi içinde daha fazla sayıda çocuk doğurma riski vardır. Erken evlenmenin eğitimle ilişkisi göz önüne alındığında, eğitimsiz annelerin daha çok sayıda çocuk sahibi olma ve sorunlarla baş edememe gibi sonuçlarının topluma maliyetinin yüksek olacağı kesindir.

**Aile açısından;** Bilindiği gibi aile toplumun temelidir. Sağlıklı bir toplum sağlıklı ailelerden oluşur. Aile ne kadar sağlıklı bir biçimde oluşturulur ve devam ederse, sağlıklı bir topluma ulaşmak da o kadar yakındır. Sağlık kavramı bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan iyi olma hali olarak tanımlandığına göre erken evlenme olgusunun aile sağlığı üzerinde ortaya koyduğu riskler doğrudan aile bireylerini hedef alacaktır.

**Kadın açısından;** Erken evlenmenin kadın açısından medikal, sosyal ve psikolojik riskleri bulunmaktadır. Özellikle kadınların eğitimini tamamlayamaması söz konusu olmaktadır. Adolesan doğurganlık ve annelik dolayısıyla kadının

bilinçlenememesi ve bundan kaynaklanan sorunlarla baş edememesi kaçınılmazdır. Ülkemizde yapılan çalışmalarda erken evlenen kadınların, çocukları için yüksek beklentilerinin olmadığı görülmektedir. Bu da geleceğimizin teminatı olan çocukların her yönden sağlıklı yetişmesine neden olacaktır. Kadının ilk evlenme yaşı ile kendi kız çocuklarının kaç yaşında evlenmesini istediği arasında doğrusal bir ilişki vardır.

Türkiye’de ve gelişmekte olan pek çok ülkede halen devam eden erken yaştaki evlilikler ve bunun sonucu olan erken yaştaki gebelikler “kadın-anne ve çocuk” sağlığını doğrudan, aile ve toplum sağlığını ise dolaylı olarak olumsuz etkilemektedir. Bu uygulamaların engellenmesi, azalması ise sözü edilen grupların ve temelde toplumun, ülkenin sağlığına katkı sağlayacaktır. Özellikle ülkemizin kırsal kesiminde eğitim düzeyinin yükseltilmesinin ve kız çocukları için istihdamı geliştirici projelerin desteklenmesinin, erken evliliği bir nebze bile olsa engelleyeceği üzerinde ısrarla durmak gerekmektedir.

#### **YARARLANILAN KAYNAKLAR**

1. Türk Aile Yapısı Araştırması, 2006, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara.
2. BULUT Işıl, Türkiye’de Erken Evlenme, Türk Aile Ansiklopedisi, cilt:2, ASSGM Yayını, 1991, ss.494-508.
3. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003.
4. [www.tuik.gov.tr](http://www.tuik.gov.tr)
5. [www.mernis.gov.tr](http://www.mernis.gov.tr)

#### **Konuya ilişkin olarak Bakanlığımıza bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünce verilen cevaba göre;**

Erken ve zorla evlendirilme, kız çocuklarının ruhsal ve bedensel gelişimleri üzerinde olumsuz etki yaratan, eğitimlerini kesintiye uğratan, ileriki yaşlarda da buna bağlı olarak istihdam olanaklarına yeteri kadar erişememeleri nedeniyle sağlık ve sosyal haklardan yeterince yararlanamamalarına neden olan bir olgudur. Küçük yaşta evlendirilen kız çocuklarının, aile içinde şiddete maruz kalma ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riskleri artmaktadır. Bu durum, kadın üzerindeki sosyal baskıyı artırarak cinsiyetçi rolleri pekiştirmektedir.

Ülkemizde yapılan araştırma sonuçları ve TÜİK istatistikleri yıllar itibari ile ilk evlenme yaşının yükselme eğiliminde olduğunu göstermektedir. TNSA-2008 ilk sonuçlarının sunulduğu raporda önceki tüm demografik araştırmaların aksine, doğurganlık hızının en yüksek olduğu yaş grubunun 20-24 değil 20-29 olduğunu göstermektedir. Bu durum, Türkiye’de bir yandan evlilik yaşının yükseldiğini bir yandan da evlilik içinde doğurganlığın ertelendiğini göstermektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı’nın “evlenme istatistikleri” kaynağına göre 2007 yılı itibariyle Türkiye’de ortalama ilk evlenme yaşı kadınlarda 22,8 iken erkeklerde 26,1’dir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM) işbirliği ile yapılan 2006 Aile Yapısı Araştırması sonuçları konuyu daha detaylı olarak ele almıştır. Söz konusu Araştırma ile evlilik

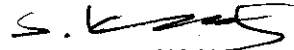
yapan kadınların %31,7'sinin, erkeklerin ise % 6,9'unun 18 yaşından küçük olduğu tespit edilmiştir.

Yasalarımızda erken evliliği önleyici mekanizmalara yer verilmekle birlikte, diğer sorun alanlarında olduğu gibi erken ve zorla evliliklerin önlenmesi için de yasal düzenlemelerin yanı sıra sosyo kültürel çalışmalara ve toplumsal zihniyet dönüşümüne ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu kapsamda; 25.2.2009 tarihli ve 5840 sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu ile kurulan Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu tarafından Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Alt Komisyonu oluşturulmuştur. Genel Müdürlüğümüzce, Alt Komisyon çalışmalarına katılım sağlanmakta ve katkıda bulunulmaktadır.

Ayrıca, kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kadınların toplumsal yaşamdaki konumlarının güçlendirilmesi, kadınların erkeklerle birlikte eşit hak, fırsat ve imkanlara ulaşmaları, kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi amacıyla politikalar oluşturan, stratejiler geliştiren Bakanlığımıza bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü de yasal çalışmalarının yanı sıra toplumsal zihniyet dönüşümünün sağlanması sürecinde farkındalık yaratmak ve duyarlılık arttırmak üzere çalışmalar yürütmektedir. Genel Müdürlük tarafından yürütülen "Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitim Programları" kapsamında 'Kadının İnsan Hakları, Kız Çocuklarının Okullaşması, Kadının Çalışma Hayatına Katılımı, Kadın ve Sağlık, Kadına Yönelik Şiddet ile Töre ve Namus Cinayetleri' konularında ülkemizdeki yasal-kurumsal gelişmeler hakkında toplumsal bilincin yükseltilmesine katkı sağlamaktadır.

Saygılarımla.

  
Selma Aliye KAVAF  
Devlet Bakanı